

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Autentiškas vertimas
Vyriausybės kanceliarijos
Administravimo departamentas
2020 10 19*

ANTRASIS SKYRIUS

BYLA ČERNIUS IR RINKEVIČIUS PRIEŠ LIETUVĄ

(Peticijos Nr. 73579/17 ir 14620/18)

SPRENDIMAS

6 straipsnis (civilinė byla) • Teisė kreiptis į teismą • Pareiškėjams teko pernelyg didelė individuali našta nacionaliniams teismams atsisakius atlyginti bylinėjimosi išlaidas, patirtas laimėjus bylas dėl baudų panaikinimo • Dėl bylinėjimosi išlaidų patirti piniginiai nuostoliai gerokai viršija paskirtų baudų sumas • Nacionaliniai teismai neatliko proporcingumo vertinimo • Bylinėjimosi išlaidos nėra pernelyg didelės

STRASBŪRAS

2020 m. vasario 18 d.

GALUTINIS

2020-06-18

Šis sprendimas taps galutiniu pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį. Jame gali būti daromi redakcinio pobūdžio pataisymai.

Byloje Černius ir Rinkevičius prieš Lietuvą

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Antrasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininko Robert Spano,
teisėjų Marko Bošnjak,
Egidijaus Kūrio,
Ivana Jelić,
Arnfinn Bårdsen,
Darian Pavli,
Peeter Roosma

ir *skyriaus kanclerio* Stanley Naismith,
po svarstymo uždaramame posėdyje 2020 m. sausio 21 d.
skelbia tą dieną priimtą sprendimą:

1. PROCESAS

1. Bylą prieš Lietuvos Respubliką pradėjo Lietuvos Respublikos piliečiai Irmantas Černius (toliau – pirmasis pareiškėjas) ir Andrejus Rinkevičius (toliau – antrasis pareiškėjas), 2017 m. spalio 9 d. ir 2018 m. kovo 20 d. Teismui pateikę peticijas (Nr. 73579/17 ir 14620/18) pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 34 straipsnį.

2. Pareiškėjams atstovavo Vilniuje praktikuojantis advokatas M. Mikalopas. Lietuvos Respublikos Vyriausybei (toliau – Vyriausybė) atstovavo jos atstovė Lina Urbaitė.

3. Pareiškėjai skundėsi negavę administraciniame teismo procese patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo. Jie teigė, kad buvo pažeista teisė į teisingą bylos nagrinėjimą pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį.

4. 2018 m. birželio 14 d. apie peticijas pranešta Vyriausybei.

FAKTAI**I. BYLOS APLINKYBĖS**

5. Pareiškėjai gimė 1977 m. ir 1960 m., gyvena Vilniuje.

6. Pareiškėjai dirbo regioniniais prižiūrėtojais skirtinguose tos pačios privačios bendrovės „Eurocash1“, kuri teikia apsaugos paslaugas Lietuvoje ir Latvijoje, padaliniuose.

A. Pirmasis pareiškėjas

7. 2015 m. vasarį apžiūrėjusi įmonės patalpas, 2015 m. balandžio 7 d. Valstybinė darbo inspekcija, vadovaudamasi Administracinių teisės pažeidimų kodekso 41 straipsniu, surašė pirmajam pareiškėjui administracinio teisės pažeidimo protokolą (žr. šio sprendimo 36 punktą

toliau), kuriame konstatavo, kad jis viešai neiškabino darbuotojų darbo grafikų. Valstybinė darbo inspekcija pirmajam pareiškėjui skyrė 500 eurų (EUR) baudą už Darbo kodekso 147 straipsnio 3 dalies pažeidimą (žr. šio sprendimo 35 punktą toliau).

8. Vėliau tą patį mėnesį pirmasis pareiškėjas sudarė teisinės pagalbos sutartį su advokatų kontora, kad ši atstovautų jam teismo procese, kuriame jis ketino ginčyti jam paskirtą baudą.

9. 2015 m. gegužės 29 d. sprendimu Vilniaus miesto apylinkės teismas panaikino Inspekcijos nutarimą kaip nepagrįstą. Teismas pažymėjo, kad įmonės darbuotojai iš tikrųjų galėjo susipažinti su savo darbo grafikais, nes jie buvo biure esančiuose segtuvuose, be to, jiems buvo pranešama telefonu ir SMS žinutėmis. Į darbą jie visada atvykdavo laiku. Teismas šiame procese surengė posėdį, kuriame dalyvavo pirmasis pareiškėjas ir jo advokatas (teisininkas, įrašytas į Lietuvos praktikuojančių advokatų sąrašą).

2015 m. liepos 27 d. rašytinio proceso tvarka Vilniaus apygardos teismas pripažino žemesniosios instancijos teismo išvadas pagrįstomis ir atmetė Valstybinės darbo inspekcijos apeliacinį skundą.

10. 2015 m. rugpjūtį darbo ginče su valstybe pirmajam pareiškėjui atstovavusi advokatų kontora jam pateikė sąskaitą faktūrą su 1 169 EUR išlaidų suvestine už teisinį atstovavimą. Pirmasis pareiškėjas sumokėjo šią sumą advokatų kontorai banko pavedimu.

11. 2015 m. rugsėjį pirmasis pareiškėjas, atstovaujamas tos pačios advokatų kontoros advokato, pradėjo naują teismo procesą, teigdamas, kad patyrė turtinę žalą, lygią sumai, kurią jis turėjo sumokėti už teisinį atstovavimą pirmame teismo procese. Jis pažymėjo, kad siekdamas, jog bauda būtų panaikinta, jis turėjo imtis teisminių veiksmų.

12. 2016 m. vasario 9 d. sprendimu Vilniaus apygardos administracinis teismas pirmojo pareiškėjo skundą atmetė kaip nepagrįstą. Jis pažymėjo, kad Valstybinė darbo inspekcija skirdama baudą nepiktnaudžiavo savo įgaliojimais ir nesiėlgė aplaidžiai ar paviršutiniškai. Vien tai, kad teismai vėliau panaikino administracinio teisės pažeidimo nutarimą dėl skirtingai vertintų faktinių ginčo aplinkybių, nereiškia, kad inspektoriaus veiksmai buvo neteisėti, o tai savo ruožtu būtų pagrindas atsirasti valstybės atsakomybei pagal Civilinio kodekso 6.271 straipsnį (žr. šio sprendimo 24 punktą toliau).

13. Pirmasis pareiškėjas, atstovaujamas tos pačios advokatų kontoros ir remdamasis Konvencijos 13 straipsniu ir Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsniu, pateikė apeliacinį skundą. Jis teigė, kad, laimėjęs bylą prieš Darbo inspekciją, jis nebuvo grąžintas į pradinę padėtį, o pati situacija prieštaravo teisės viršenybės principui, nes pareiškėjas, susidūręs su neteisėtu valdžios institucijos aktu, geriau būtų sumokėjęs 500 eurų baudą, o ne pasirinkęs ginti savo teises teisme, nes toks pasirinkimas jam atnešė tik dar didesnių finansinių nuostolių. Jis taip pat atkreipė dėmesį į principą *ex injuria jus non oritur* ir teigė, kad tai, jog valdžios institucija netinkamai naudojosi

savo įgaliojimais ir skyrė jam sankciją, nesuteikia valstybei privilegijos neatlyginti neteisėtu aktu padarytos žalos.

14. 2017 m. balandžio 12 d. galutine nutartimi Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas paliko žemesniosios instancijos teismo sprendimą nepakeistą. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad viena iš žalos atlyginimo sąlygų pagal CK 6.271 straipsnį yra neteisėti valdžios pareigūnų veiksmai ar neveikimas. Tokios pozicijos laikomasi ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje. Tačiau pirmojo pareiškėjo atveju ši „neteisėto veiksmo“ sąlyga nebuvo įvykdyta, nes Valstybinės darbo inspekcijos pareigūnai veikė neviršydami savo įgaliojimų.

B. Antrasis pareiškėjas

15. 2015 m. balandžio 7 d., kaip ir pirmojo pareiškėjo atveju, Valstybinė darbo inspekcija antrajam pareiškėjui paskyrė 500 eurų baudą už administracinio įstatymo pažeidimą neužtikrinant, kad įmonėje būtų viešai iškabinami darbuotojų darbo grafikai. Bauda paskirta remiantis identiškais pirmojo pareiškėjo byloje nurodytais teisiniais pagrindais (žr. šio sprendimo 7 punktą pirmiau).

16. Vėliau antrasis pareiškėjas sudarė teisinės pagalbos sutartį su ta pačia advokatų kontora kaip ir pirmojo pareiškėjo atveju, kad ši atstovautų jam teismo procese, kuriame jis ketino ginčyti jam paskirtą baudą.

17. 2015 m. rugsėjo 11 d. sprendimu Vilniaus miesto apylinkės teismas panaikino Inspekcijos nutarimą kaip nepagrįstą. Kaip ir pirmojo pareiškėjo byloje teismas nustatė, kad įmonės darbuotojai iš tikrųjų galėjo susipažinti su savo darbo grafikus, nors jie ir nebuvo skelbiami skelbimų lentoje. Atrodo, kad šis sprendimas buvo galutinis.

18. Vėliau tą patį mėnesį darbo ginče antrajam pareiškėjui atstovavusi advokatų kontora jam pateikė sąskaitą faktūrą su 837 EUR išlaidų suvestine už teisinį atstovavimą. Pareiškėjas šią sumą sumokėjo.

19. 2015 m. rugsėjį antrasis pareiškėjas, atstovaujamas tos pačios advokatų kontoros advokato, pradėjo naują teismo procesą, teigdamas, kad patyrė turtinę žalą, lygią sumai, kurią jis sumokėjo už teisinį atstovavimą pirmame teismo procese. Jis teigė, kad dėl baudos panaikinimo jis turėjo kreiptis į teismą. Jis taip pat paprašė teismo, kad, vadovaujantis proceso ekonomiškumo principu ir pareiškėjui siekiant išvengti dar didesnės turtinės žalos dėl bylinėjimosi išlaidų, jo byla būtų sujungta su pirmojo pareiškėjo byla, kurioje nagrinėjamas tas pats skundo dalykas.

20. 2016 m. spalio 11 d. sprendimu Vilniaus apygardos administracinis teismas atmetė antrojo pareiškėjo skundą dėl tų pačių priežasčių kaip ir pirmojo pareiškėjo atveju (žr. šio sprendimo 12 punktą pirmiau).

21. Antrasis pareiškėjas, atstovaujamas tos pačios advokatų kontoros, sprendimą apskundė, nuroydamas tuos pačius argumentus kaip ir pirmasis pareiškėjas (žr. šio sprendimo 13 punktą pirmiau).

22. 2018 m. sausio 3 d. galutine nutartimi Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas paliko galioti žemesniosios instancijos teismo sprendimą nepakeistą dėl tų pačių priežasčių kaip ir pirmojo pareiškėjo byloje (žr. šio sprendimo 14 punktą pirmiau).

II. BYLAI REIKŠMINGA VIDAUS TEISĖ IR PRAKTIKA

A. Dėl žalos atlyginimo ir valstybės atsakomybės

1. Konstitucija ir įstatymai

23. Konstitucijos 30 straipsnis numato:

„Asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą. Asmeniui padarytos materialinės ir moralinės žalos atlyginimą nustato įstatymas.“

24. Civilinis kodeksas numato:

6.249 straipsnis. Žala ir nuostoliai

„1. Žala yra asmens turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų. Piniginė žalos išraiška yra nuostoliai. Jeigu šalis nuostolių dydžio negali tiksliai įrodyti, tai jų dydį nustato teismas.

<...>

4. Be tiesioginių nuostolių ir negautų pajamų, į nuostolius įskaičiuojamos:

- 1) protingos išlaidos, skirtos žalos prevencijai ar jai sumažinti;
- 2) protingos išlaidos, susijusios su civilinės atsakomybės ir žalos įvertinimu;
- 3) protingos išlaidos, susijusios su nuostolių išieškojimu ne teismo tvarka. <...>“

6.271 straipsnis. Atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų

„1. Žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, atlygina valstybė iš valstybės biudžeto nepaisant konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. <...>

2. Šiame straipsnyje terminas „valdžios institucija“ reiškia bet kokią viešosios teisės subjektą (valstybės ar savivaldybės instituciją, pareigūną, valstybės tarnautoją ar kitoki šių institucijų darbuotoją ir t. t.), taip pat privatų asmenį, atliekantį valdžios funkcijas.

3. Šiame straipsnyje vartojamas terminas „aktas“ reiškia bet kokią valdžios institucijos ar jos darbuotojų veiksmą (veikimą, neveikimą), kuris tiesiogiai daro įtakos asmenų teisėms, laisvėms ir interesams (valstybės ar savivaldybės institucijų priimami teisės ar individualūs aktai, administraciniai aktai, fiziniai aktai ir t. t., išskyrus teismo nuosprendžius, sprendimus ir nutartis).

4. Valstybės ar savivaldybės civilinė atsakomybė pagal šį straipsnį atsiranda, jeigu valdžios institucijų darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus šios institucijos ar jų darbuotojai privalėjo veikti.“

25. Administraciniai teismai sprendžia bylas dėl žalos, atsiradusios dėl viešojo administravimo subjektų neteisėtų veiksmų, atlyginimo, kaip tai numato Civilinio kodekso 6.271 straipsnis (tai numato Administracinių bylų teisenos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 3 punktas).

2. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika

26. 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarime Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas konstatavo:

„Saugant ir ginant žmogaus <...> teises ir laisves, <...> ypatinga svarba tenka žalos atlyginimo institutui. Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad asmeniui padarytos materialinės ir moralinės žalos atlyginimą nustato įstatymas. Taigi būtinumas atlyginti asmeniui padarytą materialinę ir moralinę žalą yra konstitucinis principas <...>. Šis konstitucinis principas neatsiejamas nuo Konstitucijoje įtvirtinto teisingumo principo: įstatymais turi būti sudarytos visos reikiamos teisinės prielaidos padarytą žalą atlyginti teisingai. Taigi Konstitucija imperatyviai reikalauja įstatymu nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad asmuo, kuriam neteisėtais veiksmais buvo padaryta žala, visais atvejais galėtų reikalauti teisingo tos žalos atlyginimo ir tą atlyginimą gauti. <...> [P]abrėžtina, jog iš Konstitucijos neišplaukia, kad įstatymais galima nustatyti kokias nors išimtis, pagal kurias asmeniui padaryta materialinė ir (arba) moralinė žala neatlyginama, pavyzdžiui, dėl to, kad ją neteisėtais veiksmais padarė pačios valstybės institucijos, pareigūnai. Jeigu įstatymu, juo labiau kitu teisės aktu, būtų nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad valstybė visiškai arba iš dalies išvengtų pareigos teisingai atlyginti materialinę ir (arba) moralinę žalą, padarytą neteisėtais pačios valstybės institucijų, pareigūnų veiksmais, tai ne tik reikėtų, kad yra nepaisoma konstitucinės žalos atlyginimo sampratos, ir būtų nesuderinama su Konstitucija (*inter alia* su jos 30 straipsnio 2 dalimi), bet ir pakirstų pačios valstybės, kaip bendro visos visuomenės gėrio, *raison d'être*.

<...>

[P]ažymėtina, kad asmuo pagal Konstituciją turi teisę reikalauti neteisėtais valstybės institucijų, pareigūnų veiksmais padarytos žalos atlyginimo ir tada, kai atitinkamas žalos atlyginimo atvejis jokiam įstatyme nėra nurodytas, o teismai, pagal savo kompetenciją sprendžiantys tokias bylas, turi konstitucinius įgaliojimus atitinkamą žalos atlyginimą priteisti, tiesiogiai taikydami Konstituciją (joje įtvirtintus teisingumo, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, proporcingumo, tinkamo teisinio proceso, asmenų lygiateisiškumo, teisėtų lūkesčių apsaugos principus, kitas Konstitucijos nuostatas), bendruosius teisės principus, vadovaudamiesi *inter alia* protingumo principu ir kt.“

B. Teisė kreiptis į teismą, teisė į teisinę pagalbą ir teisė į bylinėjimosi išlaidų atlyginimą

1. Teisė kreiptis į teismą

27. Teisė kreiptis į teismą numatyta Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnyje (žr. šio sprendimo 23 punktą pirmiau).

28. 2002 m. liepos 2 d. nutarime Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas konstatavo:

„Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintas konstitucinis teisminės gynybos principas. Konstitucinis Teismas 1996 m. balandžio 18 d. nutarime konstatavo, kad demokratinėje valstybėje teismas yra pagrindinė institucinė žmogaus teisių ir laisvių garantija, kad konstitucinis teisminės gynybos principas yra universalus.

Pažymėtina, jog pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi pareigą nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad visus ginčus dėl asmens teisių ar laisvių pažeidimo būtų galima spręsti teisme. Gali būti nustatyta ir ikiteisminė ginčų sprendimo tvarka. Tačiau negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų paneigta asmens, manančio, kad jo teisės ar laisvės pažeidžiamos, teisė ginti savo teises ar laisves teisme.“

29. 2007 m. gegužės 15 d. nutarime Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas konstatavo:

„9. <...> iš konstitucinio teisinės valstybės principo kyla imperatyvas, kad asmuo, manantis, jog jo teisės ar laisvės yra pažeistos, turi absoliučią teisę į nepriklausomą ir nešališką teismą; ši teisė negali būti dirbtinai suvaržoma arba negali būti dirbtinai pasunkinama ją įgyvendinti; <...> asmens teisės turi būti ne formaliai, o realiai ir veiksmingai ginamos tiek nuo privačių asmenų, tiek nuo valdžios institucijų ar pareigūnų neteisėtų veiksmų; teisinis reguliavimas, įtvirtinantis asmens teisės į savo teisių ir laisvių teisminę gynybą įgyvendinimo tvarką, turi atitikti konstitucinį teisinio aiškumo reikalavimą; įstatymų leidėjas privalo įstatymuose aiškiai nustatyti, kaip ir į kokį teismą asmuo gali kreiptis, kad iš tikrųjų galėtų įgyvendinti savo teisę kreiptis į teismą dėl savo teisių ir laisvių pažeidimo.“

30. 2008 m. birželio 30 d. nutarime Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas konstatavo:

„3.3. <...> teisė kreiptis į teismą yra absoliuti, šios teisės negalima apriboti ar paneigti; pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi pareigą nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad visus ginčus dėl asmens teisių ar laisvių pažeidimo būtų galima spręsti teisme; asmens teisės turi būti ne formaliai, o realiai ir veiksmingai ginamos tiek nuo privačių asmenų, tiek nuo valdžios institucijų ar pareigūnų neteisėtų veiksmų.

2. *Teisė į teisinę pagalbą*

31. Advokatūros įstatymas bylai reikšmingu laikotarpiu numatė:

4 straipsnis

„2. Kiekvienas asmuo įstatymų nustatyta tvarka turi teisę pasirinkti advokatą, kuris patartų, jam atstovautų ar gintų jo interesus.“

6 straipsnis

„Advokatas turi teisę pasirinkti teisės sritį, kurioje jis teikia teisines paslaugas (advokato specializacija).“

32. Administracinių teisės pažeidimų kodeksas bylai reikšmingu laikotarpiu numatė:

272 straipsnis

„1. Administracinėn atsakomybėn traukiamas asmuo turi teisę <...> nagrinėjant bylą, naudotis teisine advokato ar kito įgalioto atstovo, turinčio aukštąjį teisinį universitetinį <...> išsilavinimą, pagalba; <...>“

275 straipsnis

„1. Įgaliotu atstovu nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylą gali būti advokatas ar asmuo, turintis aukštąjį teisinį universitetinį arba jam prilyginamą išsilavinimą.“

33. 1996 m. liepos 10 d. nutarime Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas konstatavo:

„3. Teisė į gynybą, taip pat teisė turėti advokatą yra viena iš pagrindinių žmogaus teisių, padedančių užtikrinti asmens laisvę ir neliečiamybę bei kitų konstitucinių teisių ir laisvių apsaugą. Konstitucinės teisės į gynybą įgyvendinimas ypač priklauso nuo advokato profesinio pasirengimo lygio, t. y. nuo teisininko įgytos kvalifikacijos ir teisinio darbo įgūdžių. <...>

Įstatymų leidėjas <...> taip pat priėjo prie išvados, kad advokatais dirbantiems teisininkams būtinas plataus profilio teisinis pasirengimas, kurį gali užtikrinti tik aukštasis universitetinis teisinis išsilavinimas. Konstitucinis Teismas pripažįsta, kad apskritai tai gali būti traktuojama kaip padidinti išsilavinimo cenzo reikalavimai šios profesijos teisininkams. Tačiau nustatant tokius reikalavimus siekiama užtikrinti labiau kvalifikuotos teisinės pagalbos teikimą gyventojams, t. y. sustiprinti žmogaus teisių bei laisvių apsaugos ir gynimo garantijas.“

3. Teisė į bylinėjimosi išlaidų atlyginimą

34. Civilinio proceso kodeksas numato:

98 straipsnis. Išlaidų advokato ar advokato padėjėjo pagalbai apmokėti atlyginimas

„1. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusių nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas. <...> Šios išlaidos negali būti priteisiamos, jeigu prašymas dėl jų priteisimo ir išlaidų dydį patvirtinantys įrodymai nepateikti iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos.

2. Šalies išlaidos, susijusios su advokato ar advokato padėjėjo pagalba, atsižvelgiant į konkrečios bylos sudėtingumą ir advokato ar advokato padėjėjo darbo ir laiko sąnaudas, yra priteisiamos ne didesnės, kaip yra nustatyta teisingumo ministro kartu su Lietuvos advokatų tarybos pirmininku patvirtintose rekomendacijose dėl užmokesčio dydžio.

3. Šio straipsnio nuostatos taikomos priteisiant išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo pagalbą pirmosios, apeliacinės instancijos ir kasaciniame teisme.“

C. Kiti reikšmingi įstatymai

35. Darbo kodeksas bylai reikšmingu laikotarpiu numatė:

147 straipsnis. Darbo laiko režimas

„3. <...> Darbo grafikai paskelbiami viešai įmonių ar jų padalinių informacinėse lentose ne vėliau kaip prieš dvi savaites iki jų įsigaliojimo <...>“

36. Administracinių teisės pažeidimų kodeksas bylai reikšmingu laikotarpiu numatė:

41 straipsnis. Darbo įstatymų, darbų saugos ir darbo higienos norminių aktų pažeidimas

„Darbo įstatymų, darbų saugos ir darbo higienos norminių aktų pažeidimas užtraukia baudą darbdaviams ar jų įgaliotiems asmenims nuo vieno šimto keturiasdešimt keturių iki vieno tūkstančio keturių šimtų keturiasdešimt aštuonių eurų.“

37. Administracinių bylų teisenos įstatymas pareiškėjų ginčui dėl baudų panaikinimo reikšmingu laikotarpiu numatė:

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis

„1. Šis įstatymas nustato administracinių bylų dėl ginčų, kylančių iš administracinių teisinių santykių, nagrinėjimo tvarką.

2. Nagrinėdamas bylas, administracinis teismas vadovaujasi šio įstatymo normomis, taip pat Civilinio proceso kodekso normomis, kai šis įstatymas jas tiesiogiai nurodo.

3. Atskirų administracinių bylų kategorijų teiseną gali reglamentuoti ir kiti įstatymai.“

5 straipsnis. Teisė kreiptis į teismą

„1. Kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas.

2. Atsisakymas teisės kreiptis į teismą negalioja.

3. Teismas imasi nagrinėti administracinę bylą:

1) pagal asmens arba jo atstovo, kuris kreipiasi, kad būtų apginta jo teisė arba įstatymų saugomas interesas, skundą ar prašymą; <...>“

44 straipsnis. Proceso šalių išlaidų atlyginimas

„1. Proceso šalis, kurios naudai priimtas sprendimas, turi teisę gauti iš kitos šalies savo išlaidų atlyginimą.

2. Kai sprendimas priimtas pareiškėjo naudai, šis turi teisę reikalauti atlyginti: sumokėtą žyminį mokestį; kitas išlaidas dėl skundo (prašymo) surašymo ir padavimo; išlaidas, susijusias su bylos nagrinėjimu;

<...>

6. Proceso šalis, kurios naudai priimtas sprendimas, turi teisę reikalauti atlyginti jai ir atstovavimo išlaidas. Atstovavimo išlaidų atlyginimo klausimas sprendžiamas Civilinio proceso kodekso ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.“

47 straipsnis. Atstovavimas teisme

„1. Proceso šalys savo interesus teisme gina pačios arba per atstovus. Pačios šalies dalyvavimas byloje neatima iš jos teisės turėti šioje byloje atstovų.

<...>

3. Įgaliotais atstovais (pagal pavedimą) teisme paprastai yra advokatai. <...>“

D. Administracinių teismų praktika dėl valdžios institucijų padarytos žalos atlyginimo ir teisinės pagalbos klausimais

1. Keletas bylų, kurias nurodė pareiškėjai ir Vyriausybė

38. 2011 m. liepos 14 d. išnagrinėtoje administracinėje byloje Nr. A-63-2176/2011 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas sprendė atstovavimo išlaidų, kurias pareiškėjas patyrė ginčydamas policijos paskirtą baudą, atlyginimo klausimą. Teismas galiausiai konstatavo, kad policija elgėsi aplaidžiai (dėl šios bylos taip pat žr. šio sprendimo 41 punktą toliau). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo:

„<...> Kadangi Civilinio kodekso 6.271 straipsnis reguliuoja žalos, atsiradusios dėl valstybės institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimą, neribodamas šio straipsnio taikymo, jog veiksmai būtų atlikti viešojo administravimo srityje, šis straipsnis gali būti taikomas ir sprendžiant žalos, padarytos administracinių teisės pažeidimų teisenos metu, atlyginimo klausimą. Galimybė atlyginti administracinių teisės pažeidimų teisenoje asmeniui padarytą žalą, remiantis Civilinio kodekso 6.271 straipsniu, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje taip pat yra pripažįstama (žr. pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. spalio 4 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-17-822/2007; 2007 m. gruodžio 28 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-17 – 1197/2007, 2007 m. rugsėjo 17 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-14–751/07, 2008 m. balandžio 17 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-442-330-2008). <...> Civilinio kodekso 6.249 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad, be tiesioginių nuostolių ir negautų pajamų, į nuostolius įskaičiuojamos ir kitos protingos išlaidos. Minėta, kad administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimas nepatenka į viešojo administravimo sritį. Tačiau ši išvada neduoda pagrindo teigti, kad valstybės institucijų veiksmiais padaryta turtinė ir neturtinė žala administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje neturi būti atlyginama. <...>

[S]pecialaus įstatymo, reglamentuojančio turėtų išlaidų advokatui atlyginimą, nėra. Nei administracinių teisės pažeidimų kodekse, nei ABTĮ galimybė nenumatyta. Tačiau įstatymo nebuvimas negali atimti teisės reikalauti, remiantis Konstitucija, žalos, atsiradusios dėl pareigūnų neteisėtų veiksmų, atlyginimo, todėl teisėjų kolegija tokių išlaidų atlyginimą CK 6.271 str. nustatyta tvarka laiko pagrįstu ir atitinkančiu Konstitucijos nuostatas. <...>“

39. 2012 m. balandžio 13 d. nutartimi apeliacine tvarka išnagrinėtoje administracinėje byloje Nr. 153-579/2012 Kauno apygardos teismas konstatavo, kad pareiškėjui turėjo būti atlygintos 320 EUR bylinėjimosi

išlaidos, patirtos administracinio teisės pažeidimo byloje dėl 23 EUR baudos už automobilio stovėjimą, kuri buvo panaikinta kaip paskirta nepagrįstai. Žemesniosios instancijos teismas prieš tai reikalavimą dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo atmetė motyvuodamas tuo, kad įstatymas tokios teisės administracinių teisės pažeidimų bylose nenumatė.

Kauno apygardos teismas dar kartą pažymėjo, kad pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 272 straipsnį asmuo turi teisę pasirinkti advokatą, kuris gins jo interesus administracinėje byloje. Pripažino, kad nei šis Kodeksas, nei kitos teisės normos nenumato galimybės atlyginti atstovavimo išlaidas asmeniui, dėl kurio priimtas nutarimas buvo panaikintas kaip neteisėtas. Vis dėlto, teisė į atstovavimo išlaidų atlyginimą išplaukia iš 2006 m. rugpjūčio 19 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimo (žr. šio sprendimo 26 punktą pirmiau) ir konstitucinio principo, pagal kurį turtinė ir neturtinė žala privalo būti atlyginta.

40. 2018 m. birželio 26 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. A-442-756/2018 dėl 690 EUR bylinėjimosi išlaidų atlyginimo pareiškėjui, kuriam panaikinta 43 EUR administracinė bauda, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pažymėjo, kad skirdami baudą policijos pareigūnai elgėsi aplaidžiai. Teismas taip pat konstatavo:

„40. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje laikomasi nuoseklios pozicijos, kad atstovavimo išlaidų atlyginimas administracinio teisės pažeidimo byloje asmeniui, patrauktam administracinėn atsakomybėn, nėra nustatytas, nors ATPK 272 straipsnyje yra nustatyta teisė administracinėn atsakomybėn traukiamam asmeniui nagrinėjant bylą naudotis teisine advokato ar kito įgalioto atstovo, turinčio aukštąjį teisinį universitetinį arba jam prilyginamą išsilavinimą, pagalba. Įgyvendindamas nustatytą teisę į gynybą, asmuo gali naudotis ir mokama atstovo paslauga, o patirtos išlaidos gynybai turi būti atlygintos vadovaujantis principu „pralaimėjęs moka“. Esant šioms aplinkybėms asmens išlaidos, panaudotos gynybai, pagal teisinę prigimtį yra tiesioginiai asmens nuostoliai ir pagal CK 6.249 straipsnio 1 dalį, priklausomai nuo administracinio teisės pažeidimo bylos baigties, gali būti pripažinti žala, atlygintina pagal CK 6.271 straipsnį (žr., pvz., 2016 m. lapkričio 29 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-1615-261/2016, 2016 m. kovo 3 d. nutartį Nr. A-631-756/2016, 2018 m. sausio 9 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-5215-261/2017 ir kt.).“

2. Kita Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika

41. Administracinėje byloje Nr. A-63-2176-11 2011 m. spalio 28 d. nutartimi Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas sprendė pareiškėjo patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimą. Pareiškėjas prieš tai buvo sulaukęs palankaus sprendimo administracinio teisės pažeidimo byloje prieš policiją, teismui konstatavus, kad policijos pareigūnai veikė aplaidžiai (taip pat žr. šio sprendimo 38 punktą pirmiau). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas rėmėsi Administracinių bylų teisenos įstatymo 44 straipsnio 1 ir 6 dalimis, taip pat Civilinio proceso kodekso 98 straipsnio 1 ir 2 dalimis (žr. atitinkamai šio sprendimo 37 ir 34 punktus pirmiau).

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas padarė išvadą, kad turi būti atlygintos pareiškėjo byloje patirtos atstovavimo išlaidos (450 EUR). Jis taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad prašoma suma neviršijo Teisingumo ministerijos rekomenduojamo užmokesčio už teisinę pagalbą maksimalaus dydžio.

42. 2016 m. lapkričio 29 d. byloje Nr. eA-1615-261/2016 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nagrinėjo asmens, kuriam policija skyrė baudą už eismo taisyklių pažeidimą, pateiktą reikalavimą dėl turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo. Vėliau šią baudą panaikino dviejų instancijų bendrosios kompetencijos teismai. Antrame procese administraciniuose teismuose pareiškėjas reikalavo atlyginti 318 EUR turtinę žalą, patirtą dėl atstovavimo išlaidų apmokėjimo už advokato paslaugas byloje ginčijant baudą. Jis taip pat reikalavo atlyginti 150 EUR neturtinę žalą, kurią jis teigė patyręs dėl policijos veiksmų.

43. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad nors Administracinių teisės pažeidimų kodekso 272 straipsnyje numatyta teisė administracinėn atsakomybėn traukiamam asmeniui turėti advokatą, Kodekse atstovavimo išlaidų atlyginimas nėra numatytas. Tačiau asmuo, įgyvendindamas teisę į gynybą, gali naudotis mokama atstovo paslauga, o patirtos išlaidos gynybai turi būti atlygintos vadovaujantis principu „pralaimėjęs moka“. Taigi atstovavimo išlaidos pagal savo prigimtį yra tiesioginiai asmens nuostoliai ir pagal Civilinio kodekso 6.249 straipsnio 1 dalį, priklausomai nuo administracinio teisės pažeidimo bylos baigties, gali būti pripažinti žala.

44. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat rėmėsi Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarimu (žr. šio sprendimo 26 punktą pirmiau), kuriame nurodyta, kad įstatymais negalima nustatyti išimčių, pagal kurias asmeniui padaryta žala neatlyginama. Vadovaujantis šiomis nuostatomis ir nepaisant to, kad nėra įstatymu tiesiogiai nustatyta asmens, patraukto administracinėn atsakomybėn, teisė gauti atstovavimo išlaidų atlyginimą iš Lietuvos valstybės, asmuo, remdamasis konstituciniu teisės principu, turi tokią teisę į žalos atlyginimą iš Lietuvos valstybės. Juolab, kad turtinės žalos dydį galima įvertinti ir patvirtinti advokatui atliktais mokėjimais. Be to, šios sumos turi būti protingos ir pagrįstos ir neviršyti teisingumo ministro rekomenduojamų maksimalių bylinėjimosi išlaidų.

45. Galiausiai Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas atmetė pareiškėjo reikalavimą dėl neturtinės žalos atlyginimo, konstatuodamas, kad administracinio teisės pažeidimo bylos nutraukimas negali būti vertinamas kaip neteisėti policijos veiksmai. Taip pat nebuvo nustatyta, kad šie pareigūnai viršijo savo įgaliojimus ar kaip nors apribojo esmines pareiškėjo teises. Taigi dėl iškeltos administracinio teisės pažeidimo bylos pareiškėjas galėjo patirti nežymius nepatogumus, o tai nesudarė pagrindo priteisti neturtinę žalą.

46. 2018 m. balandžio 27 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-194-684/2018 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad pagal bendrąją taisyklę, kaip tai numatyta Civilinio proceso kodekso 98 straipsnio 1 dalyje, prašymas atlyginti atstovavimo išlaidas, patirtas kiekvienoje instancijoje, atlyginimo ir išlaidų dydį patvirtinantys įrodymai turi būti pateikti bet kuriuo proceso metu, bet iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos toje instancijoje.

Atsižvelgdamas į tai, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat pabrėžė, kad 98 straipsnio 1 dalis negali būti aiškinama ir taikoma taip, kad būtų paneigta asmens, kurio naudai priimtas sprendimas, teisė gauti jo patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atitinkamai, nustačius reikšmingas aplinkybes, įrodančias, kad asmuo neturėjo galimybės pateikti prašymo dėl „atstovavimo išlaidų“ ir jų dydį pagrindžiančių įrodymų iki bylos nagrinėjimo iš esmės pabaigos, 98 straipsnio 1 dalyje nustatyta taisyklė netaikoma (pavyzdžiui, kai byla baigiama nepriėmus teismo sprendimo dėl ginčo esmės ir sprendimas priimamas rašytiniame procese, apie kurį šalys neinformuojamos, tokiu atveju laikoma, kad šalys neturėjo galimybės pateikti savo prašymo atlyginti „atstovavimo išlaidas“ iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos). Šios išvados išplaukia ir iš ankstesnių Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 15 d. ir 2016 m. vasario 3 d. nutarčių.

TEISĖ

I. PETICIJŲ SUJUNGIMAS

47. Atsižvelgdamas į peticijų dalyko panašumą, Teismas mano, kad būtų tikslinga jas nagrinėti kartu ir priimti vieną bendrą sprendimą.

II. TARIAMAS KONVENCIJOS 6 STRAIPSNIO 1 DALIES PAŽEIDIMAS

48. Remdamiesi Konvencijos 13 straipsniu ir Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsniu, pareiškėjai skundėsi, kad teismams atsisakius jiems priteisti bylinėjimosi išlaidas, prieš Valstybinę darbo inspekciją laimėję bylą, jie atsidūrė blogesnėje padėtyje nei prieš bylinėjimąsi.

49. Teismas, kuris sprendžia dėl bylos faktų teisinio kvalifikavimo (žr. 2018 m. kovo 20 d. sprendimo *Radomilja ir kiti prieš Kroatiją* [DK], Nr. 37685/10 ir 22768/12, 114 punktą), mano, kad šis skundas turi būti nagrinėjamas tik pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, kurioje nurodyta:

„Kai yra sprendžiamas tam tikro asmens civilinio pobūdžio teisių ir pareigų <...> klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą per įmanomai trumpiausią laiką <...> išnagrinėtų <...> teismas.“

A. Priimtinumai

50. Pareiškėjai siekė, kad būtų atlygintos bylinėjimosi išlaidos, kurias jie patyrė administracinio teisės pažeidimo byloje ginčydami Valstybinės darbo inspekcijos nutarimus, kuriais jie, kaip įmonės vadovai, buvo pripažinti pažeidę darbo teisės normas, ir todėl jiems paskirtos baudos. Teismas mano, kad pareiškėjų skundai nepatenka į „baudžiamojo kaltinimo“ sąvoką 6 straipsnio 1 dalies požiūriu, nes jie nei atskirai, nei kartu neatitinka Teismo praktikoje įtvirtintų kriterijų, dažnai vadinamų „Engelio“ kriterijais: teisinio nusižengimo klasifikavimo pagal nacionalinę teisę; paties nusižengimo prigimties; ir bausmės, kuri gali grėsti atitinkamam asmeniui, griežtumo. Visų pirma, kiek tai susiję su ginčais dėl baudų panaikinimo, Administracinių bylų teisenos įstatymo 1 straipsnis ir 44 straipsnio 6 dalis aiškiai nukreipia į Civilinio proceso kodeksą (žr. šio sprendimo 37 punktą pirmiau). Be to, nusižengimai, kuriais buvo kaltinami pareiškėjai pagal nacionalinę teisę, nebuvo klasifikuojami kaip baudžiamieji – jie buvo darbo teisės prigimties ir už juos nebuvo baudžiama laisvės atėmimu. Taip pat nebuvo tvirtinama, kad nesumokėjusiems baudų pareiškėjams grėsė laisvės atėmimas (žr. palyginimui 2019 m. liepos 8 d. sprendimo *Mihalache prieš Rumuniją* [DK], Nr. 54012/10, 54–62 punktus ir juose nurodytą teismų praktiką). Teismas taip pat primena, kad pareiškėjams bauda paskirta remiantis Darbo kodekso nuostata (žr. šio sprendimo 35 punktą pirmiau), kuri reglamentuoja santykius, *inter alia*, privačiose įmonėse, todėl ginčas nėra grynai viešosios teisės pobūdžio. Atsižvelgdamas į pirmiau išdėstytas aplinkybes ir ginčo piniginių pobūdį, Teismas mano, kad šios bylos baigtis paveikė pareiškėjų „civilinio pobūdžio teises ir pareigas“ Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies požiūriu.

51. Teismas pažymi, kad peticijos nėra akivaizdžiai nepagrįstos pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies a punktą. Jis taip pat pažymi, kad jos nėra nepriimtinos dėl kitų priežasčių. Todėl peticijas reikia pripažinti priimtiniomis.

B. Esmė

1. Šalių teiginiai

(a) Pareiškėjai

52. Pareiškėjai skundėsi, kad teismams atsisakius atkurti situaciją, kuri buvo iki neteisėtų Valstybinės darbo inspekcijos nutarimų, jie atsidūrė blogesnėje padėtyje, nei tuo atveju, jei būtų nesikreipę į teismą dėl teisių gynimo.

53. Pareiškėjai atkreipė dėmesį į tai, kad kaip matyti iš nacionalinių teismų praktikos, nei Administracinių teisės pažeidimų kodeksas, nei kitos teisės normos nenumato galimybės atlyginti atstovavimo išlaidas asmeniui, dėl kurio priimtas nutarimas panaikintas kaip neteisėtas. Nepaisant to, teismų

praktikoje yra pripažįstama, kad aiškaus reguliavimo nebuvimas negali atimti iš asmens teisės reikalauti žalos, atsiradusios dėl valdžios pareigūnų neteisėtų veiksmų, atlyginimo, todėl tokių bylinėjimosi išlaidų atlyginimas pateikus reikalavimą dėl žalos atlyginimo CK 6.271 straipsnyje nustatyta tvarka laikytinas pagrįstu ir teisingu. Todėl, atsižvelgiant į tai, kad administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo metu pareiškėjai nustatyta tvarka negalėjo pateikti reikalavimo dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, jie pasirinko vienintelę galimą alternatyvą – inicijuoti naują teisminį procesą dėl žalos atlyginimo. Šiame kontekste pareiškėjai taip pat rėmėsi administracinių teismų praktika, kurioje įtvirtintas principas „pralaimėjęs moka“. Ta aplinkybė, kad pareiškėjų byloje Valstybinės darbo inspekcijos nutarimus teismas pripažino neteisėtais ir panaikino, reiškė, kad pareiškėjai laimėjo bylą ir pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo bei administracinių teismų doktriną įgijo teisę į bylinėjimosi išlaidų atlyginimą iš pralaimėjusiosios šalies, t. y. Lietuvos valstybės. Bet koks reikalavimas laimėjusiajai šaliai atitikti kokias nors papildomas išlygas siekiant įgyti teisę į bylinėjimosi išlaidų atlyginimą prieštarautų ne tik principui „pralaimėjęs moka“, bet ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktikai (pareiškėjai rėmėsi 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarimu, nurodytu šio sprendimo 26 punkte pirmiau). Todėl pareiškėjai pabrėžė, kad bet kokią valdžios institucijų klaidų riziką turi prisiimti pati valstybė, o klaidos negalėjo būti pašalintos suinteresuotų asmenų sąskaita.

54. Atsakydami į Vyriausybės pateiktus argumentus (žr. šio sprendimo 59 punktą toliau), pareiškėjai taip pat pažymėjo, kad bylai reikšmingu laikotarpiu jie neatitiko sąlygų gauti Valstybės garantuojamą teisinę pagalbą. Tačiau bet kuriuo atveju valstybės suteikiama teisinė pagalba yra asmens teisė, o ne pareiga, kuria privalu įvykdyti. Ši aplinkybė netrukdyt jiems pasirinkti būti atstovaujamiems advokato, *inter alia*, dėl to, kad Administracinių teisės pažeidimų kodekso 272 straipsnio 1 dalis (žr. šio sprendimo 36 punktą pirmiau) suteikė jiems teisę nagrinėjant bylą naudotis advokato teisine pagalba. Ši teisė taip pat buvo įtvirtinta Advokatūros įstatyme (žr. šio sprendimo 31 punktą pirmiau), kuriame numatyta, kad asmuo turi teisę laisvai pasirinkti advokatą, kuris, jo manymu, geriausiai atstovautų jo interesams konkrečioje byloje. Atsižvelgdami į tai, kad pareiškėjai administracinėn atsakomybėn patraukti pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 41 straipsnio 1 dalį, kuri yra susijusi su specifiniais darbo teisiniais santykiais, jie, kaip numatyta Advokatūros įstatymo 6 straipsnyje, pasirinko advokatą, kuris specializuojasi darbo teisėje. O Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos sistema neužtikrina, kad paskirtas advokatas specializuosis konkrečioje teisės srityje.

55. Pareiškėjai taip pat nesutiko su Vyriausybės pasiūlymu, kad siekdami apginti savo teises, užuot kreipęsi į advokatą, jie turėjo pasinaudoti alternatyviomis teisinės gynybos priemonėmis (žr. šio sprendimo 60 ir 61 punktus toliau). Pirmiausia Vyriausybės argumentas, kad pareiškėjai

vietoj advokato galėjo pasirinkti advokato padėjėją ar universitetinį teisinį išsilavinimą turintį asmenį, nepaneigia fakto, kad net ir tokiu atveju pareiškėjai būtų patyrę bylinėjimosi išlaidas. Be to, teiginys, kad jie galėjo kreiptis į specialistą, turintį žemesnę kvalifikaciją nei advokatas, kurio profesinio pasirengimo reikalavimai yra aukštesni, aiškiai prieštarauja konstitucinei teisei veiksmingai, o ne formaliai ginti savo teises teisme. Antra, Vyriausybės pasiūlymas, kad pareiškėjai galėjo kreiptis į Valstybinę darbo inspekciją, t. y. į instituciją, dėl kurios buvo nagrinėjamas ginčas, prašydami suteikti konsultaciją, turėtų būti vertinamas kaip „ciniškas požiūris“ į asmens teises. Trečia, vien tai, kad pareiškėjams nereikėjo mokėti žyminio mokesčio už skundo pateikimą, dar nereikia, kad tai savaiame buvo pakankamai veiksminga teisinės gynybos priemonė arba kad dėl to pareiškėjai prarado teisę byloje būti atstovaujami kvalifikuoto advokato. Ketvirta, Vyriausybė neginčijo, kad pareiškėjų patirtos bylinėjimosi išlaidos viršijo pagal Teisingumo ministerijos Rekomendacijas priteistinus nustatytus dydžius. Net jei pareiškėjų patirtos išlaidos būtų viršijusios Rekomendacijose nustatytus dydžius, dėl to pareiškėjams priteisiamos išlaidos būtų buvusios atitinkamai sumažintos, tačiau patys reikalavimai nebūtų visiškai atmesti. Taip pat nereikšmingu laikytinas teiginys, kad pareiškėjai galėjo apmokėti savo patirtas bylinėjimosi išlaidas dalimis, nes tai nebūtų pakeitę jų galutinės finansinės padėties.

56. Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta pirmiau, pareiškėjai padarė išvadą, kad Vyriausybė iš esmės laikėsi pozicijos, jog asmuo, ginčydamas neteisėtus veiksmus teisme, užuot užsitikrinęs veiksmingą teisinę gynybą, turėtų dėti pastangas, kad būtų išvengta iš valstybės priteistinių bylinėjimosi ir kitų išlaidų. Kad Vyriausybės pozicija pagrįsta ne teisiniais, o išimtinai ekonominiais pagrindais, aiškiai parodo ir Vyriausybės teiginys, kad reikalavimas atlyginti bylinėjimosi išlaidas visose administracinėse bylose sukeltų neproporcingą finansinę naštą valstybei. Akivaizdu, kad tokia situacija, kai apribojama asmens teisė susigrąžinti išlaidas, patirtas teisme ginčijant valdžios institucijų neteisėtus veiksmus, kai vienintelis tikslas yra sumažinti galimą finansinę naštą valstybei, yra nesuderinama su Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo doktrina bei Konvencija. Be to, kaip pripažino ir pati Vyriausybė, Teisingumo ministerijos Rekomendacijose yra nustatyti teismų už teises paslaugas priteistinių bylinėjimosi išlaidų maksimalūs dydžiai. Tai reiškia, kad įstatymai saugo valstybę nuo neproporcingai didelės finansinės naštos, susijusios su pareiga padengti bylinėjimosi išlaidas bylą laimėjusiai šaliai, tačiau pastarosios teisė gauti tokių išlaidų atlyginimą, kaip parodė pareiškėjų pavyzdys, nebuvo pakankamai užtikrinta.

57. Pareiškėjai padarė išvadą, kad teismams atsisakius priteisti jiems bylinėjimosi išlaidas, kurias jie patyrė dėl administracinio teismo proceso sėkmingai užginčiję valstybės institucijos paskirtas baudas, bylos baigtis net ir ją laimėjus jiems buvo nepalanki. Atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjai

nesiekė bylinėtis *in abstracto*, o siekė, kad būtų panaikintos jiems paskirtos baudos, ir į tai, kad dėl bylinėjimosi patirti piniginiai nuostoliai galiausiai viršijo visų paskirtų baudų sumą, jiems būtų buvę geriau išvis nepradėti teismo proceso.

(b) Vyriausybė

58. Vyriausybė pirmiausia teigė, kad pareiškėjai faktiškai įgyvendino savo teisę dalyvauti dviejuose procesuose – dėl administracinių baudų panaikinimo ir dėl turtinės žalos atlyginimo – todėl jie turėjo galimybę kreiptis į teismą. Iš to seka, kad pareiškėjų teisė kreiptis į teismą nebuvo pažeista.

59. Vyriausybė taip pat teigė, kad jei pareiškėjai negalėjo susimokėti už teisinę pagalbą, jie galėjo kreiptis dėl nemokamos teisinės pagalbos, kad užtikrintų savo teisę kreiptis į teismą. Jei jie būtų atitikę visas būtinas sąlygas, ši pagalba jiems būtų buvusi suteikta. Vyriausybė teigė, kad nėra jokių nacionalinių įstatymų reikalavimų, draudžiančių pareiškėjams gauti teisinę pagalbą tokiose bylose.

60. Taip pat Vyriausybė neginčijo, kad pareiškėjai galėjo laisvai pasirinkti advokatus, kurie atstovautų jiems teisme administracinio teisės pažeidimo byloje. Atsižvelgdama į tai, Vyriausybė taip pat norėjo atkreipti dėmesį į tam tikrus aspektus, susijusius su teisinio atstovavimo pareiškėjams šiuose procesuose ypatumais. Remiantis susiformavusia nacionalinių teismų praktika, galimybė atlyginti bylinėjimosi išlaidas administracinių teisės pažeidimų bylose nėra aiškiai nustatyta nei Administracinių teisės pažeidimų kodekse, nei Administracinių bylų teisenos įstatyme, nei kituose pareiškėjų bylai reikšmingu laikotarpiu galiojusiuose ar šiuo metu galiojančiuose teisės aktuose. Vyriausybė laikėsi nuomonės, kad pareiškėjai, žinodami apie tokį teisinį reguliavimą, vis tiek sąmoningai pasirinko ginčyti valdžios pareigūnų veiksmus samdydami advokatą ir reikalaujanti atlyginti jų bylinėjimosi išlaidas. Tačiau pareiškėjai turėjo žinoti ir apie daugybę kitų būdų, kaip apsaugoti savo interesus, pavyzdžiui, mokėti mažiau pasirinkdami, kad jiems atstovautų ne advokatas, o advokato padėjėjas ar asmuo, turintis aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą, nes toks asmuo taip pat galėtų atstovauti klientui administraciniuose teismuose. Pareiškėjai taip pat galėjo paprašyti Valstybinės darbo inspekcijos konsultacijos siekdami pasirengti gynybai teisme.

61. Vyriausybė taip pat pažymėjo, kad pareiškėjai neprivalėjo mokėti žyminio mokesčio. Ji pridūrė, kad nacionaliniai įstatymai nereikalauja mokėti už advokato paslaugas iš anksto ir kad dėl teisinių paslaugų advokatas ir klientas gali susitarti patys. Be to, už teisines paslaugas buvo galima mokėti dalimis, taip pat pagal „*pro bono*“ susitarimus su advokatais.

62. Vyriausybė norėjo atkreipti Teismo dėmesį į tai, kad susiformavusioje nacionalinių teismų praktikoje, grindžiamoje Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalimi, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo doktrina ir Civilinio

kodekso 6.271 straipsniu, buvo numatyta galimybė atlyginti žalą, padarytą neteisėtais valdžios institucijų veiksmais. Ji taip pat apėmė galimybę prisiteisti bylinėjimosi išlaidas, patirtas teismo procese, kuriame buvo siekiama užginčyti šiuos veiksmus. Tokį teisinį reguliavimą patvirtino ir nacionaliniai teismai (jie rėmėsi 2011 m. liepos 14 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartimi, žr. šio sprendimo 38 punktą pirmiau). Tačiau Vyriausybė nesutiko su pareiškėjų pateiktu Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarimo aiškinimu (žr. šio sprendimo 26 punktą pirmiau). Ji nurodė, kad teisė į valdžios institucijų ar pareigūnų veiksmais padarytos žalos atlyginimą atsiranda tik tada, kai šie veiksmai pripažįstami neteisėtais. Nagrinėjamoje byloje taip nebuvo, nes Valstybinės darbo inspekcijos nutarimai buvo panaikinti tik dėl skirtingai vertintų faktinių ginčo aplinkybių, susijusių su darbo grafikų skelbimo būdais. Teismai nekonstatavo, kad Valstybinės darbo inspekcija, surašydama pareiškėjams administracinio teisės pažeidimo protokolus, elgėsi netinkamai. Nutraukta administracinio teisės pažeidimo byla savime vienareikšmiškai negali būti vertinama kaip valstybės pareigūnų neteisėtų veiksmų konstatavimas (pagrįsdama šį argumentą Vyriausybė rėmėsi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartimi, kuri nurodyta šio sprendimo 40 punkte pirmiau). Darytina išvada, kad šioje situacijoje valstybė negali būti laikoma atsakinga.

63. Galiausiai Vyriausybė teigė, kad nors pareiškėjų patirtos bylinėjimosi išlaidos viršijo bendrą jiems paskirtų baudų sumą, jos netapo jiems pernelyg didele našta ir nepažeidė pareiškėjų teisės kreiptis į teismą (Vyriausybė pareiškėjų bylą palygino su faktinėmis aplinkybėmis, nustatytomis 1995 m. liepos 13 d. sprendimo *Tolstoy Miloslavsky prieš Jungtinę Karalystę*, 65 ir 67 punktuose, A serija Nr. 316-B). Taip pat nereikėtų pamiršti, kad pareiškėjų inicijuotas administracinis procesas buvo naudingas ir tuo, kad buvo panaikintos ne tik baudos, bet ir administracinė atsakomybė ir visos su tuo susijusios pasekmės. Pareiškėjai taip pat neįrodė, kad minėtose bylose patirtos bylinėjimosi išlaidos buvo tokios didelės, kad užkirstų jiems kelią kreiptis į teismą.

64. Atsižvelgdama į išdėstytas aplinkybes, Vyriausybė nusprendė, kad pareiškėjų skundas turėtų būti atmestas kaip nepagrįstas.

2. Teismo vertinimas

(a) Bendrieji principai

65. Teisė kreiptis į teismą, kurią garantuoja 6 straipsnis, buvo įtvirtinta byloje *Golder prieš Jungtinę Karalystę* (1975 m. vasario 21 d., 28–36 punktai, A serija, Nr. 18). Nurodytoje byloje Teismas konstatavo, kad teisė kreiptis į teismą yra neatsiejamai susijusi su 6 straipsnyje įtvirtintomis procesinėmis garantijomis, pabrėžiant teisinės valstybės ir vengimo savavališkai demonstruoti valdžią principus, kuriais grindžiama didžioji

Konvencijos dalis. Todėl 6 straipsnio 1 dalimi kiekvienam asmeniui užtikrinama teisė teisme pateikti bet kokią reikalavimą, susijusį su jo civilinėmis teisėmis ir pareigomis (žr. 2016 m. lapkričio 29 d. sprendimo *Lupeni Graikijos katalikų parapija ir kiti prieš Rumuniją* [DK], Nr. 76943/11, 84–89 punktus ir juose pateiktas nuorodas).

66. Teismas taip pat yra nurodęs, kad teisė kreiptis į teismą nėra absoliuti ir gali būti apribota (žr. pirmiau minėto sprendimo *Golder* 38 punktą). Tai leidžiama daryti netiesiogiai, nes pati teisė kreiptis į teismą pagal savo prigimtį reikalauja nustatyti tam tikrą valstybės reguliavimą. Šiuo atžvilgiu valstybės, Konvencijos Šalys, turi tam tikrą vertinimo laisvę, nors galutinį sprendimą dėl Konvencijos reikalavimų laikymosi priima Teismas. Teismas turi būti įtikintas, kad taikomi apribojimai neriboja ar nesumažina asmeniui paliktos teisės kreiptis į teismą tokiu būdu ar tokiu mastu, kad būtų pažeista pati šios teisės esmė. Be to, apribojimas nebus suderinamas su 6 straipsnio 1 dalimi, jei juo nesiekiami teisėto tikslo ir jei nėra pagrįsto proporcingo santykio tarp taikomų priemonių ir siekiamo tikslo (žr., pavyzdžiui, 2005 m. liepos 7 d. sprendimo *Mihajlović prieš Kroatiją*, Nr. 21752/02, 41 punktą).

67. Galiausiai Teismui tenkanti užduotis nėra pareikšti savo nuomonę apie tai, ar valstybių, Konvencijos Šalių, strategijos pasirinkimai, nustatantys teisės kreiptis į teismą apribojimus, yra tinkami ar ne; jo užduotis yra nustatyti, ar jų pasirinkimai šioje srityje sukelia pasekmes, kurios yra suderinamos su Konvencija. Taigi Teismo vaidmuo yra ne išspręsti ginčus dėl nacionalinės teisės, reglamentuojančios teisę kreiptis į teismą, aiškinimo, bet verčiau konstatuoti, ar tokio aiškinimo padariniai yra suderinami su Konvencija (žr. 2018 m. balandžio 5 d. sprendimo *Zubac prieš Kroatiją* [DK], Nr. 40160/12, 81 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką).

(b) Bendrųjų principų taikymas šioje byloje

68. Teismas pažymi, kad šioje byloje pareiškėjai turėjo galimybę inicijuoti teisminį procesą. Jie šia galimybe pasinaudojo apskųdami Valstybinės darbo inspekcijos jiems paskirtas baudas (žr. šio sprendimo 9 ir 17 punktus pirmiau). Nepaisant to ir priešingai nei tvirtina Vyriausybė, Teismas nesutinka, kad tai savaime atitinka visus 6 straipsnio 1 dalies reikalavimus. Teismas primena, kad Konvencija yra skirta veiksmingoms ir praktiškai naudojamoms, o ne teorinėms ar iliuzinėms teisėms užtikrinti (žr. minėto sprendimo *Zubac prieš Kroatiją* [DK], 77 punktą). Teismas sutinka su pareiškėjais, jog jų kreipimosi į teismą tikslas buvo ne tiesiog dalyvauti teismo procese, o pasiekti norimą rezultatą. Teismas atsižvelgė į pareiškėjų teiginį, kad kreiptis į teismą siekiant apginti savo teises yra beprasmiška, jei galiausiai jie atsiduria blogesnėje padėtyje nei prieš bylinėjimąsi (žr. šio sprendimo 57 punktą pirmiau). Būtent taip ir atsitiko šioje byloje, nes kiekvieno pareiškėjo patirta finansinė našta buvo beveik dvigubai arba trigubai didesnė nei prieš bylinėjimąsi. Taigi, nors pareiškėjai ir turėjo galimybę kreiptis į teismą, Teismas konstatuoja, kad *ex post facto*

atsisakymas atlyginti jų išlaidas vis dėlto sudarė kliūtis pareiškėjų teisei kreiptis į teismą (žr., *mutatis mutandis*, sprendimo *Klauz prieš Kroatiją*, Nr. 28963/10, 77 punktą ir kitas nuorodas).

69. Kalbėdamas apie teisėtą tikslą, Teismas pripažįsta, kad su viešuoju interesu siejami finansiniai sumetimai kartais gali turėti įtakos valstybės politikai siekiant sumažinti valstybės išlaidas (žr., *mutatis mutandis*, 2005 EŽTT sprendimo *Jahn ir kiti prieš Vokietiją* [DK], Nr. 46720/99 ir dar du, 91 punktą, 2014 m. rugsėjo 16 d. sprendimo *Stella ir kiti prieš Italiją* (sprendimas), Nr. 49169/09, 54908/09, 55156/09, 61443/09, 61446/09, 61457/09, 7206/10, 15313/10, 37047/10, 56614/10, 58616/10, 61 punktą ir 2017 m. liepos 4 d. sprendimo *Mockienė prieš Lietuvą* (sprendimas), 42 punktą). Taigi Teismas neatmeta galimybės, kad bylinėjimosi išlaidų atlyginimas administracinėse bylose gali būti apribotas siekiant teisėto viešojo intereso.

70. Kalbėdamas apie apribojimo proporcingumą, Teismas nemano, kad Vyriausybės argumentas, jog pareiškėjai neprivalėjo mokėti žyminio mokesčio, yra reikšmingas (žr. šio sprendimo 61 punktą pirmiau). Tačiau Teismas sutinka su pareiškėjų teiginiu, kad valstybės garantuojama teisinė pagalba yra asmens teisė, o ne pareiga, kurią reikėjo įvykdyti. Juolab, kad tai jiems nesutrukdė pasirinkti būti atstovaujamiems advokato (žr. šio sprendimo 54 punktą pirmiau). Atsižvelgdamas į tai, Teismas taip pat negali sutikti su Vyriausybės teiginiu, kad siekdami sumažinti išlaidas pareiškėjai turėjo būti atstovaujami mažiau kvalifikuoto asmens nei advokatas. Kaip teisingai pažymėjo pareiškėjai, šis Vyriausybės argumentas, atrodo, visų pirma yra grindžiamas ekonominiais sumetimais ir juo remiantis nepaisoma nei Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktikos, kurioje pabrėžiama teisės turėti advokatą ginant asmens interesus svarba (žr. šio sprendimo 33 punktą pirmiau), nei Teismo praktikos, kurioje taip pat pabrėžiamas ypatingas advokatų, kaip nepriklausomų profesionalų, vaidmuo vykdant teisingumą (žr. *mutatis mutandis*, 2018 m. balandžio 4 d. sprendimo *Correia de Matos prieš Portugaliją* [DK], Nr. 56402/12, 139 punktą). Šiame kontekste Teismas taip pat remiasi Advokatūros įstatymu, kuriame numatyta, kad advokatai turi teisę specializuotis tam tikroje teisės srityje. Kaip nurodė pareiškėjai, o to Vyriausybė ir neginčijo, pareiškėjai patys pasirinko darbo teisėje besispecializuojančius advokatus, kurie ginčijo Valstybinės darbo inspekcijos jiems paskirtų baudų teisėtumą, o tai, kad pareiškėjų apeliaciniai skundai buvo patenkinti, gali būti laikoma įrodymu, kad jų sprendimas samdyti advokatus pasiteisino (žr. šio sprendimo 9, 17 ir 54 punktus pirmiau).

71. Toliau Teismas vertina Vyriausybės argumentus, kad pareiškėjų reikalavimas negalėjo būti patenkintas, nes pagal nacionalinę teisę, siekiant, kad kiltų valstybės atsakomybė ir atsirastų pareiga atlyginti pareiškėjo bylinėjimosi išlaidas, turi būti konstatuota, kad valdžios pareigūnų veiksmai buvo neteisėti. Primindamas nacionalinių valdžios institucijų, visų pirma teismų, pareigą aiškinti ir taikyti nacionalinę teisę, ir tai, kad Teismas

apsiriboja nustatymu, ar tokio aiškinimo padariniai yra suderinami su Konvencija (žr. 2006-XIV EŽTT sprendimo *Markovic ir kiti prieš Italiją* [DK], Nr. 1398/03, 107 ir 108 punktus), Teismas atkreipia dėmesį į keletą nacionalinių teismų, įskaitant Lietuvos vyriausiąją administracinę teisumą, priimtų nutarčių, kurios įrodo, kad nors bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas nėra aiškiai reglamentuotas Administracinių teisės pažeidimų kodekse, jos yra atlyginamos remiantis kitais teisiniais pagrindais, įskaitant ir Konstituciją (žr. *in fine* šio sprendimo 38, 39 ir 44 punktus pirmiau). Tai pripažino ir pati Vyriausybė (žr. šio sprendimo 62 punktą pirmiau). Administracinių bylų teisenos įstatymas taip pat aiškiai numato, kad bylinėjimosi išlaidos yra atlyginamos Civilinio proceso kodekse nustatyta tvarka (žr. šio sprendimo 37 punktą pirmiau). Šiame kodekse įtvirtintas principas „pralaimėjęs moka“, kuriuo taip pat rėmėsi ir administraciniai teismai daugelyje bylų dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo administracinėse bylose (žr. šio sprendimo 34, 40 ir 43 punktus pirmiau). Teismas taip pat atkreipia dėmesį į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktiką, pagal kurią valstybė neturėtų palikti asmens nepalankioje padėtyje (žr. šio sprendimo 26 punktą pirmiau, kuriame kalbama apie principą, įtvirtinantį, kad bet kokios valdžios institucijų klaidos padarymo riziką turi prisiimti valstybė ir kad klaidos negali būti taisomos suinteresuotų asmenų sąskaita, nors Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnio kontekste žr. 2018 m. birželio 12 d. sprendimo *Beinarovič ir kiti prieš Lietuvą*, Nr. 70520/10 ir 2 kiti, 140 punktą). Iš Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos taip pat matyti, kad bylinėjimosi išlaidos yra atlyginamos akivaizdžiai nepažeidus bendro pobūdžio pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai valdžios institucijoms, kurių veiksmai buvo nuginčyti (žr. šio sprendimo 45 punktą pirmiau).

72. Be to, nei administraciniai teismai antrajame teismo procese dėl reikalavimo atlyginti bylinėjimosi išlaidas kaip turtinę žalą (žr., šio sprendimo 12, 14, 20 ir 22 punktus pirmiau), nei Vyriausybė neteigė, kad pareiškėjai galėjo pateikti reikalavimus dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo pirmojo teismo proceso, vykusio bendrosios kompetencijos teismuose, metu (žr. šio sprendimo 9 ir 17 punktus), nesilaikydami įstatymų. Šiuo atžvilgiu Teismas taip pat atkreipia dėmesį į pareiškėjų argumentą, kad pirmojo teismo proceso metu jie negalėjo nustatyta tvarka pateikti reikalavimo dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo (žr. šio sprendimo 53 punktą pirmiau; dėl panašios situacijos ir analogiškos teismo proceso eigos žr. šio sprendimo 42 punktą pirmiau). Šio argumento Vyriausybė neginčijo (taip pat žr. šio sprendimo 46 punktą pirmiau). Teismas, stengdamasis nepakeisti nacionalinių teismų požiūrio savuoju, pažymi, kad pareiškėjų reikalavimai buvo atmesti ne remiantis Civilinio proceso kodekso 98 straipsnio 1 dalimi (dėl šios dalies Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimo žr. šio sprendimo 46 punktą pirmiau), tačiau remiantis administracinių teismų pozicija, kad Valstybinės darbo inspekcijos darbuotojų veiksmai nebuvo neteisėti.

73. Teismas taip pat negali neatsižvelgti į tai, kad nagrinėjamoje byloje administracinių teismų sprendimai, kuriais atsisakyta priteisti pareiškėjams bet kokį bylinėjimosi išlaidų atlyginimą, buvo grindžiami vien nacionalinių įstatymų aiškinimu, jog siekiant tokią teisę realizuoti turėjo būti įrodytas valstybės veiksmų neteisėtumas, o ne atsižvelgiama į šių bylinėjimosi išlaidų proporcingumą, palyginti su materialine nauda, kuri buvo gauta panaikinus baudas (žr. šio sprendimo 12, 14, 20 ir 22 punktus). Šioje situacijoje Teismas atsižvelgia į Lietuvos teismų kitose bylose priimtas nutartis, kuriose teismai pažymėjo, kad visada galima atsisakyti priteisti neproporcingai dideles ar nepagrįstas bylinėjimosi išlaidas (žr. šio sprendimo 41 ir 44 punktus). Pareiškėjų byloje toks proporcingumo vertinimas atliktas nebuvo. Teismas taip pat negali konstatuoti (taip ir nebuvo teigta), kad nagrinėjamoje byloje pareiškėjų patirtos bylinėjimosi išlaidos buvo pernelyg didelės arba viršijo Teisingumo ministerijos Rekomendacijose nustatytus dydžius (žr. šio sprendimo 55 punktą pirmiau). Galiausiai jis pažymi, kad antrasis pareiškėjas parodė gerą valią ir vadovaudamasis proceso ekonomiškumo principu paprašė jo bylą sujungti su pirmojo pareiškėjo byla tam, kad dėl bylinėjimosi išlaidų jis nepatirtų dar didesnių piniginių nuostolių (žr. šio sprendimo 19 punktą pirmiau). Prašymas buvo atmestas. Atsižvelgdamas į pirmiau išdėstytas aplinkybes, Teismas konstatuoja, kad, nevertinant to, ar nacionaliniai teismai tinkamai aiškino nacionalinę teisę pareiškėjų byloje (žr. šio sprendimo 65 ir 67 punktus pirmiau), dėl atsiradusio neproporcingumo pareiškėjams teko individuali pernelyg didelė našta.

74. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta pirmiau ir į konkrečias šios bylos aplinkybes, Teismas mano, kad atsisakydami atlyginti pareiškėjų bylinėjimosi išlaidas, patirtas administraciniame procese, kuriame jie ginčijo Valstybinės darbo ministerijos paskirtas baudas ir pasiekė, kad atitinkami sprendimai būtų panaikinti kaip nepagrįsti, nepriklausomai nuo šių bylinėjimosi išlaidų dydžio, nacionaliniai teismai pažeidė pareiškėjų teisę kreiptis į teismą, taip pažeisdami ir Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį (žr. šio sprendimo 9 ir 17 punktus pirmiau).

III. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

75. Konvencijos 41 straipsnyje numatyta:

„Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukštosios Susitariančiosios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, tai prireikus Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą.“

A. Žala

76. Kiekvienas iš pareiškėjų reikalavo atlyginti 1 000 eurų (EUR) neturtinę žalą.

Pirmasis pareiškėjas ir antrasis pareiškėjas reikalavo atitinkamai 1 169 ir 836 eurų turtinei žalai atlyginti, t. y. sumų, kurias jie sumokėjo už atstovavimą nacionaliniuose teismuose antrojo administracinio proceso metu.

77. Vyriausybė laikėsi nuomonės, kad jei Teismas konstatuotų Konvencijos pažeidimą, vien pažeidimo konstatavimas laikytinas pakankama satisfakcija. Priešingu atveju Vyriausybė paliko Teismui teisę nustatyti tinkamos kompensacijos dydį.

78. Teismas abiem pareiškėjas priteisia po 1 000 EUR neturtinei žalai atlyginti. Jis taip pat priteisia pirmajam ir antrajam pareiškėjui atitinkamai 1 169 EUR ir 836 EUR turtinei žalai atlyginti.

B. Bylinėjimosi ir kitos išlaidos

79. Pirmasis ir antrasis pareiškėjai taip pat reikalavo priteisti atitinkamai 907 EUR ir 282 EUR bylinėjimosi išlaidas, patirtas nacionaliniuose teismuose antrojo administracinio proceso metu.

80. Vyriausybė laikėsi nuomonės, šios sumos yra pagrįstos ir tinkamai įrodytos.

81. Remiantis Teismo praktika, bylinėjimosi ir kitų išlaidų atlyginimas pareiškėjui priteisiamas tik tuo atveju, jei nustatoma, kad jos iš tikrųjų patirtos, būtinos ir pagrįsto dydžio. Šioje byloje, atsižvelgdamas į turimus dokumentus ir pirmiau minėtus kriterijus, Teismas visiškai patenkina reikalavimus dėl išlaidų, patirtų bylinėjantis nacionaliniuose teismuose, atlyginimo.

C. Delspinigiai

82. Teismas mano, kad nevykdant įsipareigojimų palūkanos turi būti skaičiuojamos pagal ribinę Europos Centrinio Banko skolinimo normą, pridodant tris procentus.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI

1. *Nusprendžia* sujungti peticijas;
2. *Skelbia* peticijas priimtinomis;
3. *Nusprendžia*, kad abiejų pareiškėjų atžvilgiu buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis;

4. *Nusprendžia*

- (a) kad atsakovė valstybė per tris mėnesius nuo tos dienos, kurią sprendimas taps galutinis pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį, turi pareiškėjams sumokėti toliau nurodytas sumas pagal sprendimo įvykdymo dienos kursą:
- (i) 1 169 EUR (tūkstantį šimtą šešiasdešimt devynis eurus) pirmajam pareiškėjui ir 836 EUR (aštuonis šimtus trisdešimt šešis eurus) antrajam pareiškėjui ir bet kokius taikytinus mokesčius turtinei žalai atlyginti;
 - (ii) po 1 000 EUR (tūkstantį eurų) abiem pareiškėjams ir bet kokius taikytinus mokesčius neturtinei žalai atlyginti;
 - (iii) 907 EUR (devynis šimtus septynis eurus) pirmajam pareiškėjui ir 282 EUR (du šimtus aštuoniasdešimt du eurus) antrajam pareiškėjui ir bet kokius taikytinus mokesčius bylinėjimosi ir kitoms išlaidoms atlyginti;
- (b) kad nuo minėtų trijų mėnesių pabaigos iki sprendimo įvykdymo dienos per įpareigojimų nevykdymo laiką nuo minėtų sumų turės būti mokamos paprastosios palūkanos pagal ribinę Europos Centrinio Banko skolinimo normą, pridedant tris procentus.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2020 m. vasario 18 d., vadovaujantis Teismo reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Stanley Naismith
Skyriaus kancleris

Robert Spano
Valdybos pirmininkas